

**Gerçek Eşitlik Yansıması
HAC**

**Şükrü ÖZBUĞDAY
Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı**

Bilindiği gibi Hac, İslam'ın beş esasından birisidir. Hem mali ve hem de bedeni bir badettir. Hac, hicretin 9. yılında farz kılınmıştır.

Haccın farz olduğu hükmü, Kur'an-ı Kerim ve sünnette bildirilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, "...gitmeye gücü yetenlerin Kabe'yi haccetmeleri, insanlar üzerinde Allah'ın bir hakkıdır..." buyurulmuştur.

Sevgili peygamberimiz de, "İslam beş temel üzerine kurulmuştur, bunlar: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın peygamberi olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekat vermek, Kabe'yi haccetmek ve ramazan orucunu tutmaktır."2, buyurmuşlardır.

Hac, bilindiği şekliyle Hz. İbrahim'e kadar uzanan bir ibadettir. Kur'an ve hadisler bize,

Hz. İbrahim'in haccından, insanları hacca çağırmasından bahsetmekte ' Kabe'nin ve hac menasikinin tarihçesine işaret etmektedir.

Dünya ve ahiret hayatı açısından önemli bir dönüm noktası olan hac, samimi ve ihlaslı bir şekilde yerine getirildiği zaman, müslümanı günahlarından arındırır, onun Allah katındaki derecesini yükseltir, cenneti kazanmasına vesile olur, kişiyi ahlaken olgunlaştırır.

Bu konuda Hz. Peygamber şöyle buyurmuşlardır: "Kim Allah için hacceder de kötü söz ve davranıştan sakınır ve günahlara sapmazsa kul hakkı hariç- annesinin onu dünyaya getirdiği günkü gibi günahlardan arınmış olarak döner."4 Hacceden kimselerin Allah katındaki değerleri çok büyüktür. Bu sebeple Yüce Allah onların içtenlikle yapacakları duaları geri çevirmez. Hz. Peygamber: "Haccedenler ve umre yapanlar Allah'ın misafirleridir. Kendilerine dua ederlerse dualarını kabul eder, bağışlanmak dilerlerse onları bağışlar" buyurmuşlardır.

Allah'ın emrettiği her şeyde şüphesiz insanlar için maddi ve manevi pek çok hikmetler vardır. Bu şaşmaz gerçeğe göre haccın da pek çok hikmetleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

Hac mü'minin hem malı, hem bedeni ile ifa ettiği bir ibadet şekli olup tümüyle Allah'a teslimiyetin ifadesi, bireysel planda da nefsi bir eğitimidir. Nefsi zorluklara, sıkıntılara göğüs germe, sabır, fedakarlık, paylaşma, yardımlaşma ve kardeşlik duygularının gelişimi ve öğretimidir. Hac gerçek eşitlik yansımasıdır. Aynı giysiler, bunun çarpıcı sembolüdür. Hac, tam anlamıyla bir yola çıkıştır-, belirli bir zamanda bir noktadan bir diğerine coğrafi bir yer değiştirme değildir. Fakat kendinden, yakın çevresinden, önceden sahip olduğu alışkanlıklardan, yerleşik toplumsal ve tarihsel yargılardan, benimsenmiş bilgilerden şuurlu bir ayrılıştır. Diri bir arayışı mümkün kılan bu ayrılış, kesinlikle ötekiyle bağı koparmak değildir.

Yani Allah'ın yüceltici çağrılarını, görünen alemin sonsuz tezahürlerini bilincin yeniden kabullenışıdır.

Hac, bütün İslam dünyasından inananların dil, renk, soy ve coğrafi bölge farklılıklarına rağmen aynı amaç için bir araya gelmelerine ve böylece kollektif bilincin oluşmasına imkan veren evrensel bir olaydır. Bu haliyle hac, müslüman- lar arası etkileşim ve iletişim için bir fırsattır. Başlangıçta yabancı olan bu insanlar, kısa bir sürede ortak duygu, düşünce ve amacın gizemli motivasyonu ile, aynı toplumun bireyleri olduklarının bilincine vararak, tüm hayatları boyunca unutamayacakları dostluklar kurarlar. Hac menasiki süresince bu iletişim güçlenir, hacılar ayrı renklerin, dillerin, giyimlerin, kültürel farklılıkların hikmetini anlarlar. Böylece hac, uluslararası barışın, birlikteliğin ve dayanışmanın da fırsatını bahşeder. Müslümanlar, kardeşlik duygularıyla birbiriyle tanışıp, karşılıklı görüş alışverişinde bulunurlar; problemlerine insanlığın ortak sorunlarına çözüm arayışlarına katkı sağlarlar.'6

Kâbe, yüce Allah'a ibadet edilmek üzere yeryüzünde inşa edilmiş bulunan ilk mabettir. Gerçi Allah mekandan münezzehtir, eve de muhtaç değildir ama yine de kabe'ye Beytullah (Allah'ın evi) denilmiştir. Burada kabe'nin Allah'a izafe ve nispet edilmesi; onun şeref ve ehemmiyetini göstermek içindir. kabe aslında bir semboldür, kabe'den daha çok onun temsil ettiği ve anlatmak istediği mana önemlidir, kabe'ye tazim ve hürmet, onun sahibine tazim ve hürmet manasına gelir.

Kâbe'yi ziyaret ve hac, en eski dindarlardan ve peygamberlerden günümüze kadar sürüp gelmiş olan bir ibadet şekli ve her zaman samimi bir şekilde bağlı kalınan güzel bir hatıradır. "Haniflik" denilen bu tatlı hatırayı yaşatmak, bu gücü düne bağlaması bakımından son derece önemlidir. Her türlü menfaatten ve ihtirastan sıyrılarak kayıtsız ve şartsız Allah'a teslim olan ve samimi bir fedakarlığın en güzel numunesi bulunan Hz. İbrahim'le Hz. İsmail'in aziz hatıralarını barındıran bölgenin, buna ilaveten İslam'ın doğduğu ve yayıldığı yerlerin, son peygamber Hz. Muhammed'le arkadaşlarının faaliyet gösterdikleri sahaların inananlar tarafından ziyaret edilmesi gönül dünyasına çok şeyler kazandırır.

"Mekanın şerefi mekinledir."

Bir yer değerini orada ikamet edenlerden alır. Aslında dünyanın her yeri birdir. Mekke ile Medine gibi mübarek yerlere ulviyet ve ruhaniyet bahşeden, buralarda yaşamış ve yüce bir davanın mücadelesini vermiş bulunan ulu peygamberlerle onların sadık dostlarıdır. Bu büyükler sayesinde bu kutlu topraklar buram buram ruhaniyet, burcu burcu maneviyat kokmaktadır. Dünyanın en uzak yerinde olan müminler bile, bu mübarek beldeyi ziyaret etmeden yapamazlar. Yunus'un ifadesiyle: karadonlu Beytullah'ı görmek, etrafında dönmek, için her zahmete katlanırlar.

Biraz önce de ifade ettiğimiz gibi hac, eşitliği en güzel şekilde sembolize eder. Aynı giysiler ve ihram içinde aynı hareketleri yapan, aynı yeri tavaf eden, aynı yerde vakfe yapan müslümanlar, hem görünüş ve davranış, hem de inanış, duyuş ve düşünüş itibarıyla birlik ve beraberlik gösterirler, yek- vücut hale gelirler. Ferdi ruh ve şuur silinir, maşeri ve içtimai ruh ve şuur hepsini hakimiyeti altına alır. Artık çok bedenlerde bir tek ruh ve şuur vardır. Rengi, dili, ırkı, makamı, tahsili ve mal varlığı ne olursa olsun, aynı muameleye tabi tutulurlar. Zira burada tüm imtiyazlar kaldırılmıştır. Hz. Peygamber ilk defa Veda Hutbesi'nde şahsi ve zümrevi imtiyazları

burada kaldırmıştır. Nasıl ahirette imtiyaz olmayacaksa, o şekilde burada da imtiyaz yoktur, kefen gibi beyaz ihram bu eşitliği sembolize etmektedir.

Hac ibadeti genellikle ahiretteki haşr ve neşre benzetilir. Yalınayak, baş açık Kabe'de Allah'ın huzuruna çıkmak, ahiretteki ilahi huzura varmakla mukayese edilir. İbn Haldun, hacda dikişsiz elbise giyinmeyi ve birçok dünyevi işlerden men olunmayı, dünyadan alakayı kesip, her türlü mal ve mülkiyet iddiasını terk ederek tam bir ihtiyaç haliyle Allah'a yönelmenin ve O'nun dergahına sığınmanın remzi şeklinde anlamaktadır. Bir insanın medeniyetin getirdiği suni şeylerden sıyrılarak başlangıçtaki hayata, ilk fitrata ve en önceki hale dönmesi, insanı elinin eseri olan herşeye bu noktadan bakıp onları yeni başlangıçta değerlendirilmesi tarihten ve toplum hayatından gelen adet ve alışkanlıklardan uzak kalarak gerçekçi ve tabii bir düşünce tarzına ulaşmasına imkan vermesi bakımından gayet manidardır. Kulun Mevlasına dönüşünü temin eden bir başka husustur. Bu durum insana: "Dünyaya hiçbir şeye sahip olmaksızın çıplak olarak geldim, dünyadan yine öyle gideceğim. O halde doğumla ölüm arasında sahip olacağım maddi şeylere hırs ve tamahla bağlı olmam, bu yolda zulmetmem, haksızlık yapmam ve ahlak kaidelerine aykırı davranmam benim için son derece zararlıdır." kanaatini verir.

Hac'da toplu olarak yapılan dualar, o kadar saf ve güçlüdür ki, derhal semaların kapılarına çıkıp onları açar, bahar yağmuru gibi buradan müminlerin kalplerine ilahi rahmet yağar. Bu sebeple burada güçsüz, çaresiz ve zavallı kalıp, öfkesinden kahrolan şeytan, hiçbir zaman ve yerde bu kadar çok zor durumda kalmaz. Uğraşa didine işlettiği günahlardan insanların arındıklarını ve manen güçlenip kendisine karşı mukavemet gösterecek bir kıvama geldiklerini gören iblis, kininden kendi kendini yer bitirir. Başka yerlerde ve zamanlarda şeytanın elinde oyuncak olan insanların elinde, burada şeytan oyuncak haline gelir. Hayır duyguları azami derecede çoğalıp, şer duyguları asgari miktara indiğinden şeytan aciz bir durumda kalır. Yenik düşen şeytan burada taşlanır. Başı ezilir, ondan intikam alınır.

Hacda meydana gelen içtimai heyecan ve galeyan seline kendilerini kaptıran fertler, cismani varlıklarından sıyrılarak toplum içinde erirler. Fert olarak fani, cemiyet olarak baki olurlar. Topluma faydalı olmak için, gönüllü olarak her türlü fedakarlığa katlanırlar, gerektiğinde bu uğurda seve seve canlarını da feda ederler. Çünkü bu cemiyette toplum için yok olmak, en şerefli bir varoluştur. Bu sebeple haccın maksadını bilen, hikmetlerini kavrayan ve tam olarak bunun şuuruna varan kimseler mutlaka daha fazla diğergam ve hayırsever olurlar.⁷

Hac boyunca edinilen bu yeni tecrübe, insan hayatı için bir dönüm noktasıdır. Hac öncesi manevi hazırlık, haccetmekle elde edilen arınma ile tamamlanmıştır. Hac ibadetlerini yerine getirenler hac dönüşü, kendisine, ailesine topluma ve tümüyle insanlığa karşı sorumluluklarının bilinciyle yeni bir hayata başlamaktadır.

1- Al-i imran, 97.

2- Buhari İman, 2. Müslim, iman, 5.

3- Hac, 27-28.

4- Müslim, Hac, 437, (Hadis No: 1349); İbn-i Mace, Menasik, 3 (Hadis No: 2888)

5- İbn-i Mace, Menasik, 5 (Hadis No: 2892)

6- Doç Dr. Mehmet Bayyığıt, Türkiye'de Hac Olayı, TDV Yayını, Ankara 1998, S: 18-19

7- Prof. Dr, Süleyman Uludađ, İslam'da Emir ve Yasakların Hikmeti, TDV Yayını, Ankara 1989, S: 94-97.